

Zbigniew Ostrach

*Akademia Nauk Stosowanych
w Nowym Sączu*

Michał Łukasik

*Akademia Nauk Stosowanych
w Nowym Sączu*

Wybrane substancje psychoaktywne w percepcji studentów PWSZ w Nowym Sączu

Wstęp

Jednym z największych problemów egzystencjalnych współczesnej młodzieży pozostają używki. W obecnych czasach dostęp do nich (alkoholu, papierosów oraz niektórych leków psychotropowych) jest bardzo łatwy. Są to wszystko substancje psychoaktywne (Jarema, 2018). Jednak istnieją też preparaty znacznie bardziej niebezpieczne i trudniejsze do zdobycia. Zalicza się do nich narkotyki z grupy tzw. twardych – takie jak LSD, heroina i kokaina, jak również trochę słabsze (miękkie), takie jak marihuana, dopalacze i ecstasy. Wszystkie one należą do substancji zakazanych w ogólnym obrocie, za samo ich posiadanie, a tym bardziej ich produkcję i sprzedaż w większej ilości grozi kara pozbawienia wolności.

W ostatnich latach problem uzależnień stał się częstym tematem publicznych rozważań. Można go rozpatrywać z pozycji rozmaitych środowisk. Środowisko studenckie też nie jest od niego wolne. Każda uczelnia ma swoją specyfikę, więc prowadząc badania na ten wrażliwy społecznie temat, należy do każdego środowiska akademickiego podchodzić indywidualnie. Wszelkie uogólnienia dotyczące problemu substancji psychoaktywnych mogą być mylące.

I. Wybrane rodzaje uzależnień

Najpopularniejszym środkiem odurzającym pozostaje alkohol. Wchodzi on w skład wielu napojów o różnych nazwach w zależności od stężenia. Mogą nimi być piwo, wino, wódka, szampan, whisky, burbon, koniak. Człowiek nie uzależnia się od danego rodzaju napoju alkoholowego, tylko od zawartego w nim alkoholu (Cierpiątkowska, 2000). Choroba alkoholowa jest efektem uzależnienia od alkoholu etylowego. Spożywany systematycznie i długotrwale, wywołuje pojawianie się długotrwałych objawów choroby. Osobie uzależnionej brakuje zdolności do kontrolowania picia, a typowym objawem są w owej przypadłości trudności w uniknięciu rozpoczęcia picia, jak i w jego zakończeniu. Alkoholik ma silną potrzebę spożycia alkoholu, czyli tzw. głód alkoholowy. Następuje u niego ciągła zmiana wielkości przyjmowanej dawki alkoholu. Ta sama dawka, która kiedyś zaspokajała głód, z czasem staje się już niewystarczająca, więc osoba uzależniona musi ją ciągle zwiększać. Człowiek uzależniony traci ogromną ilość czasu na znalezienie i zdobycie alkoholu, jak również dojsie do siebie po nadmiernym spożyciu trunków. Przez ów nałóg zredukowana bywa znacznie aktywność społeczna, zawodowa i rekreacyjna (Woronowicz, 1998).

Palenie to najbardziej subtelna z pułapek zdrowotnych zastawionych przez człowieka i naturę. Większość osób zaczyna palić z powodów – zdawałoby się – dość błahych, takich jak imprezy, spotkania towarzyskie czy nacisk otoczenia. Jednak później niewinne początkowo zabawy przeradzają się w silne uzależnienie od nikotyny (Carr, 2021). Badacze uważają, że rozpoczęcie palenia wiąże się ściśle z wpływami społecznymi. Pierwszy papieros nie jest raczej doznaniem przyjemnym. Młodzi ludzie często zaczynają palić, biorąc przykład z rodziców, starszego rodzeństwa czy też pod wpływem rówieśników (Samochowiec i in., 2003). Nadmierne palenie papierosów wśród młodzieży uchodzi za podstawowe zjawisko inicjujące uzależnienie. Szacunkowo około 90% nałogowych palaczy pierwszy kontakt z nikotyną miało przed ukończeniem 21 lat. Jak widać, młodzież pozostaje grupą docelową dużych koncernów tytoniowych. Nastolatki są bardziej podatni na działanie nikotyny, szybciej się od niej uzależniają. Organizm młodego człowieka znacznie łatwiej ulega zatruciu dymem papierosowym.

Nowym zagrożeniem dla nastolatków uzależnionych od nikotyny, które pojawiło się w ostatnich latach, są tzw. e-papierosy, nowoczesny wynalazek rodem z Chin. Szybko zdobył dużą popularność wśród milionów ludzi uzależnionych od nikotyny. E-papierosy nie są wyrobem tytoniowym, lecz zawierają nikotynę uzyskiwaną z tytoniu. Para wydobywająca się z e-papierosa jedynie z wyglądu przypomina dym papierosowy, w rzeczywistości to tylko mgielka małych kropelek rzekomo bez substancji rakotwórczych i tlenku węgla. Stałe przyjmowanie nikotyny pod każdą postacią musi się prędzej czy później odbić na zdrowiu (Etter, 2014).

Stosunkowo niewiele mówi się w przestrzeni publicznej o lekomanii, uzależnieniu od leków farmaceutycznych. Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) w jednym z dokumentów zdefiniowała dwie kategorie problemu pod nazwą „lekomania”. W świetle jednej odnosi się ona do pojedynczo przyjmowanych medykamentów (np. lorazepamu), w świetle drugiej do określonej klasy związków (leków uspokajających, nasennych i opioidów). Uzależnienie może dotyczyć zarówno leków dostępnych powszechnie, jak i tych na receptę. Najczęściej w nadmiernej ilości spożywane bywają leki przeciwpadaczkowe oraz przeciwbólowe, w tym przede wszystkim opioidy, głównie morfina, czyli silny narkotyczny lek usmierzający ból, jak i również leki nasenne, przeciwłękowe i uspokajające oraz substancje halucynogenne. Uzależnienie od leków to konsekwencja dłuższego zażywania danego leku o właściwościach uzależniających. Podobnie jak alkohol, leki są tak samo uzależniające. Najpierw powstaje uzależnienie psychiczne od leków, a dopiero później fizyczne (Zalewski, 2018; Woronowicz, 2009).

Najbardziej znanym społecznie rodzajem uzależnienia jest narkomania. To choroba polegająca na uzależnieniu się od substancji psychoaktywnych. Charakterystycznym symptomem tej choroby pozostaje fizyczne cierpienie spowodowane przez odstawienie substancji uzależniającej, tzw. głód narkotykowy (Miller, Forcehimes, Zweben, 2014). Objawem świadczącym o narkomanii u człowieka może być zmiana dotychczasowego stylu ubierania się, środowiska koleżeńskiego i sposobu bycia. Narkomani bardzo często oddalają się od dotychczasowych przyjaciół, rodziny i znajomych, mają duże problemy z nawiązywaniem nowych znajomości i ze zwykłą rozmową.

Uzależnienie uważa się za chorobę mózgu, której rozwój uwarunkowany bywa wpływem środowiska, czynników psychospołecznych i czynników kulturowych. Uzależnienie od narkotyków stwarza w wielu środowiskach bardzo poważny problem medyczny i społeczny, a związane z nimi zagrożenia ciągle narastają. Wynikają one z dużej różnorodności

dostępnych na tzw. czarnym rynku narkotyków wytwarzanych w różnych krajach w nielegalnych laboratoriach oraz coraz łatwiejszej możliwości ich zakupu. Pomimo zagrożenia, jakie stanowią te substancje, stan wiedzy ludzkiej o nich jest wciąż niewystarczający. Wydaje się więc, że koniecznym działaniem powinno być intensywne rozprzestrzenianie w przestrzeni publicznej rzetelnych i prawdziwych informacji na temat działania i zagrożenia narkotykami (Hoffman, 2014).

Stosunkowo najmłodszą kategorią uzależnień pozostaje hazard. Czynnikiem uzależniającym w hazardzie jest pieniądz. Większość graczy uprawiających hazard można zaliczyć do osób uprawiających go rekreacyjnie. To dla nich forma rozrywki, w której potrafią się kontrolować, to znaczy zaprzestać grania po jednej przegranej. Osoba uzależniona odczuwa potrzebę ciągłego grania, podnosząc stawki pieniężne celem zdobycia znacznego pobudzenia. Odczuwa rozdrażnienie lub zdenerwowanie, kiedy chce zaprzestać grania. Nieustannie myśli o grze, o wygranych w niej i pozyskaniu środków na rozpoczęcie nowej gry. Zawsze podejmuje kolejną próbę, mając zamiar odzyskać utracone pieniądze, okłamując przy tym najbliższych, że poświęca czas na pracę.

Hazardzista z czasem zadłuża się u innych osób (Zimny, 2016). Wraz z długością trwania nałogu koszty wydawane na zaspokojenie potrzeby grania wzrastają z kolejnym miesiącem trwania uzależnienia. Osoba uzależniona od hazardu, cierpiąc na ostatnie stadium choroby, czyli hazard patologiczny, wydaje na gry wszystkie oszczędności. Zapożycza się często w bankach, wpada w kłopoty finansowe, wpłątując w nie rodzinę. Termin ten nazywa się „współuzależnieniem”. Wyrównując niedobory finansowe, bliscy starają się podjąć konkretne kroki celem spłacenia długów, tj. dodatkowe prace, kolejne kredyty itp. Powoduje to, rzecz jasna, wzrost napięcia pomiędzy członkami rodziny, wrogość i niszczenie wzajemnego zaufania (Derwich-Nowak, 2010).

II. Charakterystyka wybranych substancji uzależniających

2.1. Substancje alkoholowe

Alkohol od zawsze był najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną w różnych społecznościach. Nadmierne spożywanie substancji zawierających alkohol stanowi obecnie bardzo poważny problem, z jakim zmagają się wiele krajów, w tym Polska. Problem ten wydaje się tym bardziej poważny, że większość ludzi nadmiernie spożywających alkohol po prostu się nie leczy. W ostatnich dziesięcioleciach nastąpił znaczny wzrost produkcji alkoholu, a co za tym idzie – wzrosło spożycie napojów alkoholowych (Cierpiąłkowska, 2000).

Najbardziej znanym produktem zawierającym wysokoprocentowy alkohol jest wódka. Może być substancją czystą bez dodatków, jak również smakowa. Zawartość alkoholu etylowego wynosi w niej nie mniej niż 37,5% objętości, a zazwyczaj jest to 40%. Wódkę najczęściej produkuje się z produktów pochodzenia rolniczego, takich jak zboże czy ziemniaki. To jeden z najpopularniejszych produktów zawierających alkohol, ale bez wątplenia jeden z najmocniejszych pod względem zawartego w niej alkoholu etylowego.

Wódka stała się obecna w życiu wielu ludzi. Stanowi ważny element polskiej kultury. Od dziesiątków lat wchodzi w jej skład jako ważny atrybut wielu tradycji opisanych w literaturze czy w muzyce (Koper, 2013). Najpopularniejszym sposobem podawania wódki są tzw. drinki, czyli mieszanki wódki z różnymi napojami, takimi jak soki owocowe,

napoje gazowane itp. Drugim sposobem od lat pozostaje jej picie prosto z kieliszka. Owa płynna substancja jest również świetnym dodatkiem do różnych deserów i ciast, dzięki czemu nabierają one wyjątkowego smaku i podkreślają jakość innych potraw.

Innym popularnym w wielu społecznościach napojem zawierającym alkohol jest wino, napój alkoholowy powstały w wyniku fermentacji moszczu winogronowego. Na świecie oferuje się mnóstwo rodzajów win ze względu na dużą liczbę odmian winorośli używanej do ich wytwarzania. Istnieją wina białe, czerwone i różowe, słodkie i półsłodkie oraz wytrawne i półwytrawne, musujące i niemusujące. Wino ma mocny związek z kulturą ludzkości od czasów starożytnych. W starożytności używano go do obrzędów religijnych. Jego atrybuty opisane są w wielu utworach muzycznych, literackich i malarских (Robinson, 2013).

Zupełnie innym rodzajem produktu zawierającego alkohol pozostaje piwo. To bez wątpienia najpopularniejszy napój alkoholowy otrzymywany w wyniku fermentacji tzw. alkoholowej brzojki piwnej. Charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem smakowym związanym z użyciem różnych produktów oraz różnych technik produkcji, jak i kulturą danego rejonu, w którym bywa wytwarzane. Jego wysoki poziom technologiczny w produkcji jest zaliczany do najbardziej zaawansowanych na świecie. W Polsce to właśnie piwo pozostaje trunkiem, którego popularność ciągle wzrasta. Wymagania konsumentów co do jego jakości przyczyniają się do jego różnorodności. Dlatego na rynku świetnie sobie radzą zarówno potężne koncerny je produkujące, jak i małe browary regionalne. Taka różnorodność produkcji przyczynia się do organizowania konkursów, podczas których wybiera się najlepsze, zdaniem znawców, piwa (Kopyra, 2016).

2.2. Substancje narkotyzujące

Zasady i restrykcje dotyczące handlu i odurzania się narkotykami w większości państw zależą od obowiązującego tam prawa. Handel narkotykami jest zabroniony w większości państw świata, istnieją jednak takie kraje, gdzie sprzedaż bywa dozwolona w kontrolowanych warunkach. Dotyczy to jednak wyłącznie wybranych narkotyków (Woronowicz, 2009). Europejskim państwem, w którym zalegalizowano handel i zażywanie niektórych substancji narkotycznych, jest Holandia. Oprócz niej zezwala się na to w niektórych kulturach państw Ameryki Południowej i Środkowej oraz w Azji.

Marihuanę jako substancję narkotyczną pozyskuje się z określonego rodzaju konopi i stosuje w celach rekreacyjnych, ale także leczniczych. Wywołuje ona różne efekty w organizmie człowieka w zależności od wielkości zażytej dawki. Najczęściej po jej spożyciu obserwuje się u ludzi trudności z koncentracją, zaniki pamięci, zaburzenia motoryczne i gastrofazę, czyli wzrost apetytu. Po zażyciu większej dawki występują halucynacje, ataki paniki, paranoja, urojenia, a także efekty fizyczne objawiające się problemami z prawidłowym oddychaniem, nudnościami oraz wzrostem tętna.

Niepotwierdzona została naukowo dotąd opinia o tym, że marihuana posiada silne właściwości lecznicze. Najpopularniejszym sposobem przyjmowania tego narkotyku jest palenie go w tzw. skrętach albo szklanych naczyniach zazwyczaj z domieszką tytoniu. Nadmierne zażywanie marihuany prowadzi do uzależnienia psychicznego. Narkotyk ten zalicza się do grupy miękkiej, co za tym idzie – uznaje za mniej niebezpieczny. Niestety, palenie marihuany często prowadzi do chęci spróbowania mocniejszego narkotyku (Bac-kes, 2015).

Amfetaminę z kolei zalicza się do narkotyków twardych, powodujących bardzo silne uzależnienie. To środek psychostymulujący, wywołujący długotrwałe pobudzenie. Amfetamina pozostaje środkiem silnie uzależniającym psychicznie, fizycznie uzależnienia niewiele. Z kolei pochodna amfetaminy, metamfetamina, to bezwonny proszek koloru białego o gorzkim smaku, często produkowany w nielegalnych laboratoriach, gdzie przyjmuje postać lekko żółtawego proszku o zapachu jajek (to dowód na to, że nie został w pełni oczyszczony).

Amfetaminę i jej pochodne spotyka się również w postaci białych tabletek. Pierwsze efekty po zażyciu tego narkotyku przez śluzówkę nosa można zaobserwować już po 5 minutach od przyjęcia, ale zażywając ją doustnie, na działanie trzeba czekać około 20 minut. Działanie amfetaminy zazwyczaj utrzymuje się przez 2-3 godziny w zależności od stopnia przyjętej dawki. W przypadku przedawkowania występują bóle klatki piersiowej, zapaść sercowo-naczyniowa czy też uszkodzenie naczyń mózgowych, co może prowadzić do udaru mózgu (Connolly, 2003).

Kokaina to następny z twardych narkotyków, który po zażyciu wywołuje dwa rodzaje zachowań. Jednym z nich bywa znaczne zwiększenie pewności siebie, co nieraz prowadzi do niebezpiecznych zachowań względem innych ludzi. Ale osoba uzależniona po zażyciu kokainy może również wpaść w tzw. dołek, prowadzący do rozwoju depresji z myślami samobójczymi włącznie. Kokaina występuje w postaci krystalicznego proszku o białym bądź też żółtawym kolorze. Żyży ją, wciągając przez nos, rozpuszczając w płynie i wstrzykując ją sobie do żył. Można też stosować ją doustnie lub też wcierać sobie w dziąsła. Ów narkotyk działa pobudzająco na układ nerwowy, gdyż zwiększa wydzielanie dopaminy i serotoniny. Działanie kokainy utrzymuje się do około 30 minut. Po upływie tego czasu następuje tzw. dołek kokainowy. Obniża się wtedy nastrój, przez co pojawiają się myśli samobójcze. Efektem ubocznym po zażyciu kokainy mogą być silne krwotoki z nosa. Inne skutki to bezsenność, depresja, impotencja, stany lękowe oraz pojawianie się chorób psychicznych.

Kokainę uznaje się powszechnie za narkotyk wyjątkowo niebezpieczny, gdyż ma działanie silnie uzależniające. Już po zażyciu jednej dawki można popaść w nałóg (Hoffmann, 2014).

2.3. Substancje uzależniające w lekach

Warto wiedzieć, że uzależnienie powodują też leki przeciwbólowe na bazie kodeiny, uzyskiwanej z opium lub morfiny i wykazującej mocne działanie uzależniające. Lek zawierający te substancje powoduje zmienność czynności psychicznych często do tego stopnia, że nagłe przerwanie zażywania leku wywołuje duże zaburzenia czynności organizmu zwane objawami abstynencji. Leki zażywane zgodnie z przeznaczeniem oraz zaleceniem lekarza nie stanowią zagrożenia, pomagają zwalczyć chorobę. Zażywane zaś w nadmiernej ilości, powodują silne uzależnienie, stanowią poważne zagrożenie dla zdrowia (Woronowicz, 2009).

Jedną z najszybciej uzależniających substancji zawartych w lekach jest benzodiazepina (BDZ). Uzależnienie od niej przypomina uzależnienie od alkoholu z tym wyjątkiem, że tolerancja na BDZ rozwija się w różnym stopniu i w głównej mierze zależy od stężenia zażywanego leku. Czasami wystarczy już tylko odstawienie przyjmowania tego leku, by zaobserwować wystąpienie tzw. zespołu odstawiennego. Odstawienie benzodiazepi-

ny rzadko kiedy przebiega w sposób poprawny, nie powodując negatywnych skutków. Dlatego tak ważne podczas odstawiania, jak i po odstawieniu pozostaje mocne wsparcie psychologiczne. Po odstawieniu leku zawierającego BDZ pacjent powinien natychmiast rozpocząć realizację programu psychoterapii, gdyż inaczej szybko może powrócić do tego uzależnienia (Woronowicz, 2009).

Inną groźną substancją stosowaną w niektórych lekach jest dekskstrometorfan (DXM). Pomaga w walce z kaszlem suchym, zapaleniem gardła, oskrzeli oraz krtani. Ponadto łagodzi kaszel wywołany wdychaniem pochodzących z zewnątrz substancji drażniących. Po przyjęciu dekskstrometorfanu wchłanianie się on bardzo szybko. Już po około 10–30 minut od podania można zaobserwować jego lecznicze działanie. U dzieci oraz osób starszych utrzymuje się od 6 do 9 godzin, u osób dorosłych działanie to wynosi jedynie od 5 do 6 godzin. Podczas dłuższego stosowania może powodować silne uzależnienie psychiczne, na szczęście prawie niemożliwe wydaje się uzależnienie fizyczne. Charakterystyczny dla DXM jest silny wpływ na psychikę, co powoduje nieraz problemy z pamięcią i koncentracją oraz inne poważne zaburzenia psychiczne trudne w leczeniu. Odurzanie się tym środkiem bywa zależne od dawki, stanu psychofizycznego osoby zażywającej oraz innych substancji, które mogły być zażyte w tym samym czasie. Rosnąca tolerancja na ten lek sprawia, że nadużywa się go w połączeniu z alkoholem, co też powoduje liczne skutki uboczne, nieodwracalne zmiany w organizmie, a nawet śmierć (Bulanda, Szostek, 2020).

Barbiturany, pod inną nazwą znane jako barbituraty, to nazwa pochodnych kwasu barbiturowego. W latach 50., 60. i 70. używano ich jako leków nasennych, znieczulających oraz przeciwpadaczkowych. Barbiturany szczególnie zmieszane z innymi lekami wywołują negatywne skutki uboczne. Dlatego podczas każdej wizyty u lekarza należy zawsze informować go o wszelkich przyjmowanych już farmaceutykach. Leki z tej grupy mogą osłabiać działanie innych leków i również znacząco je wzmacniać. Nadużywanie tej substancji prowadzi do zaburzeń seksualnych, problemów z koncentracją oraz zaburzeń pamięci.

Leki z tej grupy są wyjątkowo niebezpieczne, ponieważ szybko uzależniają fizycznie i psychicznie i to już po krótkim okresie zażywania. Istnieje cienka granica pomiędzy dawką terapeutyczną a uzależniającą. Uzależnienie od tego środka jest bardzo łatwe, ponieważ po zażyciu ma się uczucie zadowolenia, euforii i odprężenia (Macy, 2019).

III. Metodologiczne założenia prowadzonych badań

Przedmiotem zaprezentowanych badań było zjawisko znajomości środków psychoaktywnych wśród studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu. Cel ich wynikał z chęci eksploracji obszaru niebadanego jeszcze w środowisku nowosądeckiej uczelni. Główny problem badań zawierał się w pytaniu:

- *Jaką wiedzę mają studenci PWSZ w Nowym Sączu na temat substancji psychoaktywnych?*

Uszczegółowieniem tak sformułowanego problemu badawczego były następujące pytania:

- *Z którymi substancjami psychoaktywnymi studenci zetknęli się osobiście?*
- *Skąd studenci PWSZ czerpią wiedzę na temat substancji psychoaktywnych?*
- *Które z substancji psychoaktywnych studenci uważają za najbardziej szkodliwe dla zdrowia?*

W badaniach przyjęto dwie zmienne: a) zmienną zależną był rodzaj instytutu, jako b) zmienną niezależną przyjęto płeć respondenta.

Wskaźnikami w prowadzonych badaniach były m.in. osobiste kontakty z substancjami psychoaktywnymi, zaobserwowane u kolegów (koleżanek) posiadanie środków psychoaktywnych, sposób czerpania wiedzy o substancjach psychoaktywnych, znajomość substancji psychoaktywnych i wiedza o szkodliwym działaniu substancji psychoaktywnych.

Do prowadzonych badań zastosowano metodę sondażu. Technika zastosowaną w badaniach była ankietyzacja przeprowadzana we wszystkich pięciu instytutach PWSZ w Nowym Sączu:

Instytucie Ekonomicznym	(IE)
Instytucie Języków Obcych	(IJO)
Instytucie Kultury Fizycznej	(IKF)
Instytucie Pedagogicznym	(IP)
Instytucie Technicznym	(IT)
Instytucie Zdrowia	(IZ).

IV. Analiza wyników badań własnych

W sumie do badań ze wszystkich instytutów zostało włączonych 113 studentów.

Liczba ankietyzowanych mężczyzn i liczba ankietyzowanych kobiet miała być z założenia wyrównana. Jednak okazało się, że w niektórych instytutach bardzo trudno o równą liczbę respondentów płci męskiej i żeńskiej. W związku z tym ankiety wypełniali losowo wybrani studenci, w formie elektronicznej. Ta forma prowadzenia ankietyzacji pozwoliła na minimalną ingerencję w zajęcia na uczelni.

Wszyscy respondenci zostali poinformowani o tym, że badanie jest anonimowe i będzie służyło jedynie celom naukowym.

4.1. Wiedza studentów o zagrożeniach w lekarstwach

Niektóre substancje psychoaktywne mogą występować w postaci lekarstw. Wyniki badań zawarte w tabeli 1 informują, że większość studentów we wszystkich instytutach jest w stanie rozpoznać nazwy lekarstw, które zawierają substancję psychoaktywną.

Najlepiej radzą sobie z tym rozpoznaniem kobiety w Instytucie Zdrowia i Instytucie Technicznym. Niektórzy studenci (dotyczy wszystkich instytutów) mylą substancje psychoaktywne oksymorfon i mirofinę z lekarstwami, przy czym częściej dotyczy to mężczyzn. Najbardziej precyzyjnie udało się rozdzielić lekarstwa od substancji psychoaktywnych studentom Instytutu Zdrowia. Śladowa liczba kobiet (7,7%) z Instytutu Języków Obcych rozpoznała lekarstwo w wymyślonej fikcyjnej nazwie.

4.2. Substancje, z którymi studenci mieli styczność

Tabela 2 przedstawia wyniki badań dotyczące bezpośredniego kontaktu substancji psychoaktywnych wśród PWSZ w Nowym Sączu. Kontakt dotyczy również okresu życia przed rozpoczęciem studiów.

Wyniki zamieszczone w tabeli jednoznacznie wskazują, że właściwie wszyscy mężczyźni biorący udział w badaniu mieli do czynienia z alkoholem. Tylko niewielka liczba kobiet w Instytucie Ekonomicznym i Instytucie Kultury Fizycznej nie miała z nim do czynienia, napisała, że nigdy się z nim nie zetknęła. Drugą najpopularniejszą substancją psychoaktywną, którą studenci wszystkich instytutów brali do ręki, okazał się tytoń. Niewielka liczba studentów we wszystkich instytutach miała też kiedyś styczność z marihuaną i dopalaczami. Badania pokazały, że kokaina i heroina są substancjami, które najtrudniej spotkać w środowisku studentów PWSZ w Nowym Sączu. Nikt nie miał z nimi do czynienia. Niektóre z narkotyków (LSD i ecstasy) były jedynie prezentowane podczas specjalnego pokazu w trakcie zajęć fakultatywnych.

Wyniki badań prezentowane w tabeli 3 pokazują, które substancje mogli zażywać koledzy i koleżanki respondentów, kiedy chodzili oni do szkoły średniej. Okazuje się, że prawie wszyscy badani studenci zadeklarowali, iż ich znajomi w szkole średniej mieli kontakt z alkoholem (93,3% mężczyzn i 100 kobiet) i tytoniem (97,1% kobiet oraz 100% mężczyzn).

Kolejną najpopularniejszą substancją psychoaktywną wśród znajomych ankietowanych studentów były leki. Wśród najmniej popularnych środków, których mogli zażywać znajomi badanych osób, okazała się heroina (4,4% kobiet i 11,1% mężczyzn) i kokaina (13,2% kobiet i 17,8% mężczyzn). Co więcej, nieliczni respondenci zaznaczali także takie środki psychoaktywne, jak LSD (8,8% kobiet i 17,8% mężczyzn) i ecstasy (10,3% kobiet i 20% mężczyzn).

Najpopularniejszym narkotykiem, który mogli zażywać znajomi studentów, okazała się marihuana (64,7% kobiet i 71,1% mężczyzn). Jak wynika z danych, dopalacze nie cieszyły się raczej wśród znajomych ankietowanych mężczyzn popularnością, gdyż zaznaczyło je zaledwie 11,1% ankietowanych mężczyzn. Ale wśród kobiet procent ten był znacznie większy i wynosił już 47,1%.

Ostatnią substancją psychoaktywną wskazaną w ankiecie były grzyby halucynogenne, których znajomość została potwierdzona u blisko 30% kobiet i u nieco ponad 30% wszystkich ankietowanych mężczyzn. Wyniki badań pokazują, że w szkołach średnich częstość kontaktu uczniów z substancjami psychoaktywnymi jest znacznie większa niż wśród studentów.

4.3. Źródła wiedzy o używkach

W badaniu dotyczącym źródeł, z jakich studenci czerpali wiedzę na temat substancji psychoaktywnych, respondenci mieli do wyboru sześć źródeł oraz możliwość wpisania jeszcze innych bliżej nie określonych.

Jak pokazują wyniki badań, najpopularniejszym źródłem wiedzy na temat substancji psychoaktywnych okazał się internet, wybrany przez wszystkich mężczyzn i ponad 90% kobiet. Wynika z tego, że w obecnych czasach to on jest najpopularniejszym źródłem, z którego młodzież czerpie informacje. Na drugim miejscu plasują się media. Zaznaczyło je w sumie 51,5% kobiet i 48,9% mężczyzn. Równie popularnym źródłem pozyskiwania wiadomości o substancjach psychoaktywnych są warsztaty tematyczne, a najmniej wybieraną możliwością nauczyciele.

Jak widać z przedstawionych danych, w szkołach zbyt mało rozmawia się o różnych używkach, a to ważne, aby młodzi ludzie wiedzieli, jak niebezpieczne dla zdrowia są

Tabela 1. Nazwy leków kojarzących się studentom z substancjami psychoaktywnymi

Nazwa instytutu	IE						IJO						IKF						IP						IT						IZ						Ogółem					
	K			M			K			M			K			M			K			M			K			M			K			M			K			M		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%								
Nazwy substancji	8	80	6	66,7	5	38,5	3	75	4	36,4	7	87,5	8	42,1	1	100	2	100	10	55,6	13	100	3	60	40	58,8	30	66,7	0	0	0	0	0	0	0	1	1,5	0	0			
Tramadol																																										
Rozpuchol																																										
Oksymorfon																																										
Thiocodin																																										
Diazepam																																										
Mirofina																																										

* respondenci mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź
Źródło: opracowanie własne

Tabela 2. Substancje, jakie studenci mieli kiedykolwiek w ręku

Nazwa instytutu	IE				IJO				IKF				IP				IT				IZ				Ogółem			
	K		M		K		M		K		M		K		M		K		M		K		M					
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%				
Nazwy substancji																												
Alkohol	10	100	9	100	13	100	4	100	10	90,1	8	100	19	100	1	100	2	100	18	100	13	100	5	100	67	98,5	45	100
Dopalacze	1	10	4	44,4	1	7,7	0	0	1	9,1	0	0	1	5,3	0	0	0	0	5	27,8	3	23,1	2	40	7	10,3	11	24,4
Kokaina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Heroina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tytoń	6	60	7	77,8	10	76,9	4	100	7	63,6	6	75	15	78,9	1	100	2	100	17	94,4	4	30,8	5	100	44	64,7	40	88,9
Leki	9	90	7	77,8	8	61,5	2	50	6	54,5	7	87,5	17	89,5	1	100	1	50	9	50	12	92,3	5	100	53	77,9	31	68,9
Ecstasy	0	0	0	0	0	0	0	0	1	9,1	0	0	0	0	0	0	0	0	3	16,7	2	15,4	0	0	3	4,4	3	6,7
LSD	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	23,1	2	40	3	4,4	2	4,4
Marihuana	2	20	3	33,3	3	23,1	2	50	3	27,3	4	50	9	47,4	1	100	0	0	7	38,9	4	30,8	3	60	21	30,1	20	44,4
Grzyby	0	0	0	0	1	7,7	1	25	1	9,1	0	0	1	5,3	0	0	0	0	3	16,7	3	23,1	1	20	6	8,8	5	11,1

* respondenci mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: opracowanie własne

Tabela 3. Substancje, jakich mogli używać koledzy i koleżanki ankietowanych studentów ze szkoły średniej

Nazwa instytutu	IE				IJO				IKF				IP				IT				IZ				Ogółem			
	K		M		K		M		K		M		K		M		K		M		K		M		K		M	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Nazwy substancji																												
Alkohol	10	100	9	100	13	100	1	75	11	100	8	100	19	100	1	100	2	100	18	100	13	100	5	100	68	100	42	93,3
Dopalacze	4	40	6	66,7	6	46,2	1	25	4	36,4	4	40	6	31,6	0	0	1	50	9	50	11	84,6	5	100	32	47,1	25	11,1
Kokaina	1	10	5	55,6	1	7,7	0	0	3	27,3	3	37,5	2	10,5	0	0	0	0	0	0	2	15,4	0	0	9	13,2	8	17,8
Heroina	0	0	3	33,3	0	0	0	0	2	18,2	2	25	1	5,3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	4,4	5	11,1
Tytoń	10	100	9	100	13	100	4	100	11	100	8	100	17	89,5	1	100	2	100	18	100	13	100	5	100	66	97,1	45	100
Leki	10	100	6	66,7	11	84,6	1	25	7	63,6	5	62,5	15	78,9	1	100	2	100	16	88,9	11	84,6	4	80	56	82,4	33	73,3
Ecstasy	0	0	4	44,4	1	7,7	0	0	3	27,3	2	25	1	5,3	0	0	0	0	3	16,7	2	15,4	0	0	7	10,3	9	20
LSD	0	0	3	33,3	0	0	0	0	3	27,3	2	25	1	5,3	0	0	0	0	2	11,1	3	23,1	1	20	6	8,8	8	17,8
Marihuana	8	80	7	77,8	8	61,5	3	75	8	72,7	6	75	12	63,2	1	100	0	0	11	61,1	8	61,6	4	80	44	64,7	32	71,1
Grzyby	2	20	5	55,6	2	15,4	1	25	4	36,7	3	37,5	4	21,1	0	0	0	0	6	33,3	7	53,8	2	40	19	27,9	17	37,8

* respondenci mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: opracowanie własne

różne środki psychoaktywne. Więcej niż od nauczycieli studenci dowiadywali się od znajomych (48,5% kobiet i 31,1% mężczyzn). W ankiecie była też możliwość zaznaczenia źródła jako poradników i zrobiła to prawie połowa kobiet i nieco ponad 30% mężczyzn. Nikt z ankietyzowanych studentów, mając możliwość podania innego źródła, nie skorzystał z tej możliwości.

W sumie niewielu z wszystkich badanych studentów uczestniczyło w warsztatach informujących o szkodliwości przyjmowania substancji psychoaktywnych (ponad 60%). Największy odsetek uczestników był w Instytucie Języków Obcych: 100% mężczyzn oraz prawie 80% kobiet, ale już w Instytucie Ekonomicznym tylko połowa kobiet uczestniczyła w warsztatach, u mężczyzn zaś odsetek uczestniczących wynosił 66,7%.

Prawie taki sam rozkład procentowy występuje u kobiet z Instytutu Pedagogicznego oraz u kobiet i mężczyzn z Instytutu Zdrowia. W Instytucie Technicznym 100% kobiet zadeklarowało, że uczestniczyło w takich warsztatach, oraz niewiele ponad połowa mężczyzn. W Instytucie Kultury Fizycznej procent mężczyzn uczestniczących w takich zajęciach wynosił prawie 70%, a kobiet trochę ponad 50%.

Taki nierównomierny rozkład wyników badań wynika zapewne z preferencji zawodowych respondentów.

4.4. Wiedza studentów o szkodliwości substancji psychoaktywnych

Badając wiedzę studentów w PWSZ w Nowym Sączu na temat szkodliwości substancji psychoaktywnych, otrzymano bardzo ciekawe wyniki badań.

Każdy badany student mógł zaznaczyć maksymalnie trzy odpowiedzi na pytanie o szkodliwość. Tylko śladowa liczba kobiet z Instytutów Zdrowia, Pedagogicznego i Języków Obcych wskazała alkohol jako substancję szkodliwą. Tak samo nieliczni studenci wybrali grzyby halucynogenne, marihuane, tytoń oraz leki jako szkodliwe dla zdrowia. Niewielki odsetek respondentów wskazał LSD (23,5% kobiet i 28,9% mężczyzn) i ecstazy (39,7% kobiet i 26,7% mężczyzn) jako najbardziej szkodliwe dla zdrowia.

Najczęściej studenci za szkodliwą uznawali heroinę (89,7% kobiet i 84,4% mężczyzn), co jest zasadne, ponieważ to bardzo niebezpieczny narkotyk z grupy twardych. Zaraz za nią plasuje się kokaina, którą zaznaczyło 79,4% kobiet i 82,2% mężczyzn. To też jest bardzo niebezpieczny narkotyk. Trzecią najbardziej niebezpieczną substancją według respondentów okazały się dopalacze. Zadeklarowała tak prawie połowa wszystkich kobiet (48,5%) oraz 73,3% wszystkich ankietyzowanych mężczyzn.

Tabela 6 zawierała informacje za temat najbardziej szkodliwych, zdaniem studentów, substancji, tabela 7 zaś pokazuje substancje, które studenci uważają za najmniej szkodliwe. Spośród wszystkich w miarę dostępnych substancji psychoaktywnych żaden z respondentów nie zaznaczył kokainy, heroiny, LSD i ecstazy jako potencjalnie mało szkodliwych dla zdrowia i życia człowieka. Tylko pojedyncze osoby z Instytutu Pedagogicznego, Instytutu Kultury Fizycznej oraz podobny odsetek z Instytutu Zdrowia wskazały na dopalacze jako potencjalnie mało szkodliwe dla zdrowia.

Najmniej szkodliwą substancją psychoaktywną według studentów jest alkohol. Uważa tak 76,9% kobiet oraz 75,6% mężczyzn. Drugą substancją wskazaną przez respondentów okazała się marihuana (60,3% kobiet i 77,8% mężczyzn). Ma ona podobno właściwości lecznicze i bywa w wielu krajach zalecana do stosowania przez lekarzy jako

Tabela 4. Źródła, z jakich studenci czerpią wiedzę na temat substancji psychoaktywnych

Nazwa instytutu	IE				IJO				IKF				IP				IT				IZ				Ogółem			
	K		M		K		M		K		M		K		M		K		M		K		M					
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%				
Źródła	10	100	9	100	13	100	4	100	10	90,1	8	100	17	89,5	1	100	2	100	18	100	11	84,6	5	100	63	92,6	45	100
	5	50	7	77,8	8	61,5	0	0	6	54,5	3	37,5	8	42,1	1	100	0	0	10	55,6	8	61,5	1	20	35	51,5	22	48,9
Z internetu	3	30	5	55,6	4	30,1	1	25	1	9,1	2	25	3	15,8	0	0	2	100	8	44,4	6	46,2	1	20	19	27,9	17	37,8
Z poradników	0	0	4	44,4	3	23,1	1	25	1	9,1	0	0	4	21,1	1	100	1	50	2	11,1	3	23,1	0	0	12	17,6	8	17,8
Od nauczycieli	7	70	5	55,6	4	30,1	1	25	5	45,5	4	50	10	52,7	1	100	0	0	2	11,1	7	53,9	1	20	33	48,5	14	31,1
Od znajomych	4	40	6	66,7	6	46,2	1	25	4	36,7	3	37,5	4	21,1	1	100	2	100	10	55,6	8	61,5	3	60	28	41,2	24	53,3
Z warsztatów	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Inne																												

* respondenci mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź
Źródło: opracowanie własne

Tabela 5. Udział studentów w warsztatach informujących o szkodliwości przyjmowania substancji psychoaktywnych

Nazwa instytutu	IE				IJO				IKF				IP				IT				IZ				Ogółem			
	K		M		K		M		K		M		K		M		K		M		K		M		K		M	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Odpowiedzi	5	50	6	66,7	10	76,9	4	100	6	54,5	5	68,4	13	63,2	0	0	2	100	10	55,6	9	69,2	3	60	45	66,2	28	62,2
Tak	5	50	6	66,7	10	76,9	4	100	6	54,5	5	68,4	13	63,2	0	0	2	100	10	55,6	9	69,2	3	60	45	66,2	28	62,2
Nie	5	50	3	33,3	3	23,1	0	0	5	45,5	3	37,5	6	31,6	1	100	0	0	8	44,4	4	30,8	7	40	23	33,8	17	37,8

Źródło: opracowanie własne

środek uśmierzający ból. Taka opinia o jej stosowaniu mogła spowodować jej wysoką pozycję w opinii popularności.

Kolejną z substancji uważanych za najmniej szkodliwą okazał się tytoń wskazany przez 61,8% kobiet i 68,9% mężczyzn. Wysoką pozycję w tym rankingu zawdzięcza on prawdopodobnie popularności w dostępności. Trochę mniej, gdyż około 50% badanych studentów, jako substancję mało szkodliwą wybrało leki. Śladowy odsetek studentów wskazał na grzyby halucynogenne, chociaż respondenci z Instytutu Pedagogicznego nie uważają ich za mało szkodliwe.

Ten wybór podyktowany został zapewne wiedzą zaczerpniętą z podręczników uczących merytorycznego przygotowania do prowadzenia zajęć z uczniami.

Wszyscy młodzi ludzie rozmawiają ze sobą przy różnych okazjach. Można domniemywać, że temat substancji psychoaktywnych też jest obecny w ich konwersacjach. Wyniki badań informujące o częstotliwości poruszania takich tematów zawiera tabela 8. Z danych zawartych w tabeli wynika, że najczęściej o substancjach psychoaktywnych rozmawiają znajomi studentów Instytutu Kultury Fizycznej (54,5% kobiet i 37,5% mężczyzn), a najmniej studenci Instytutu Języków Obcych. Są nawet tacy studenci, którzy nigdy nie poruszali takiej tematyki.

W Instytucie Ekonomicznym, Kultury Fizycznej, Technicznym oraz Zdrowia nikt nie zaznaczył takiej opcji.

Jak wynika z danych zawartych w tabeli, to mężczyźni znacznie częściej rozmawiają o substancjach psychoaktywnych. Może to sugerować większą ciekawość mężczyzn w tym obszarze aktywności.

W Instytucie Pedagogicznym, w którym kobiety stanowią zdecydowaną większość studentów, jest w sumie spora grupa respondentów, którzy nigdy (10,5%) lub bardzo rzadko (21,1%) nie poruszali tematów dotyczących substancji psychoaktywnych. Zatem przyszłe nauczycielki przedszkoli i edukacji wczesnoszkolnej nie stanowią potencjalnych dyskutantów na te tematy.

Tabela 9 pokazuje wyniki badań mówiące o tym, jak często studenci PWSZ w Nowym Sączu namawiani byli przez swoich kolegów i koleżanki innych środowisk do zażywania różnych substancji psychoaktywnych. Jak wynika z danych zawartych w tabeli, 24,4% mężczyzn i 13,2% kobiet wszystkich ankietowanych studentów odpowiedziało, że byli często namawiani do zażywania używek.

Najczęściej wybieraną odpowiedzią była opcja, że tylko czasami są namawiani. Taką odpowiedź wskazało 40% mężczyzn oraz 14,7% kobiet. W Instytucie Pedagogicznym najwięcej kobiet (42%) stwierdziło, że nigdy nie były namawiane. Podobny rozkład odpowiedzi wystąpił w Instytucie Języków Obcych (30%). Ten wynik wydaje się dobrym prognostykiem, gdyż znaczna liczba studentów z tych instytutów to przyszli nauczyciele.

Podobnie jak w poprzedniej analizowanej tabeli to właśnie mężczyźni byli częściej namawiani przez znajomych do zażywania środków psychoaktywnych.

4.5. Samoocena wiedzy o substancjach psychoaktywnych

Respondenci biorący udział w badaniach poproszeni zostali o dokonanie samooceny swojej wiedzy na temat substancji psychoaktywnych.

Jak wynika z danych zawartych w tabeli 10, nikt z ankietowanych studentów nie ocenił swojej wiedzy jako zdecydowanie słabej. Najlepiej swoją wiedzę oceniają studen-

Tabela 6. Substancje psychoaktywne, które studenci uważają za najbardziej szkodliwe

Nazwa instytutu	IE			IJO			IKF			IP			IT			IZ			Ogółem				
	K	M		K	M		K	M		K	M		K	M		K	M		K	M			
		N	%		N	%		N	%		N	%		N	%		N	%		N	%	N	%
Nazwy substancji	N	N	%	N	N	%	N	N	%	N	N	%	N	N	%	N	N	%	N	N	%		
Alkohol	0	0	0	0	1	7,7	0	0	0	3	15,8	0	0	0	0	0	1	7,7	0	5	7,4	0	
Dopalacze	6	60	7	77,8	5	38,5	4	100	6	54,5	6	75	10	52,6	0	0	2	100	18	100	4	30,1	0
Kokaina	8	80	8	88,9	10	76,9	3	75	6	54,5	6	75	15	78,9	1	100	2	100	16	88,9	13	100	5
Heroina	9	90	9	100	13	100	4	100	10	90,1	4	50	15	78,9	1	100	2	100	17	94,4	12	92,3	5
Tytoń	1	10	0	0	0	0	0	0	2	18,2	1	12,5	1	5,3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Leki	1	10	0	0	1	7,7	0	0	0	0	0	25	1	5,3	0	0	0	0	0	0	2	15,4	2
Ecstasy	5	50	4	44,4	5	38,5	0	0	7	63,6	1	12,5	5	26,3	1	100	0	0	7	38,9	5	38,5	1
LSD	0	0	4	44,4	4	30,8	1	25	2	18,2	3	37,5	6	31,6	0	0	1	50	5	27,8	3	23,1	2
Marihuana	1	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	5,3	0	0	0	0	0	0	1	7,7	0
Grzyby	0	0	4	44,4	0	0	0	0	2	25	1	5,3	0	0	0	0	0	0	0	0	1	7,7	0

*respondenci mogli zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi

Źródło: opracowanie własne

Tabela 7. Substancje psychoaktywne, które studenci uważają za najmniej szkodliwe

Nazwa instytutu	IE			IJO			IKF			IP			IT			IZ			Ogółem									
	K		M	K		M	K		M	K		M	K		M	K		M	Ogółem									
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%								
Nazwy substancji	10	100	7	77,8	8	61,5	2	50	5	45,5	5	62,5	15	78,9	1	100	0	0	14	77,8	12	92,3	5	100	50	76,9	34	75,6
Alkohol	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	12,5	1	5,3	0	0	0	0	0	0	0	2	40	1	1,5	3	6,7
Dopalacze	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Kokaina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Heroina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Tytoń	5	50	9	100	6	46,2	0	0	5	45,5	4	50	14	73,7	1	100	2	100	14	77,8	10	76,9	3	60	42	61,8	31	68,9
Leki	4	40	6	66,7	9	69,2	4	100	7	63,6	3	37,5	13	68,4	0	0	1	50	7	38,9	2	15,4	1	20	36	52,9	21	46,7
Ecstasy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
LSD	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Marihuana	6	60	6	66,7	7	53,9	3	75	8	72,7	8	100	9	47,4	1	100	2	100	14	77,8	9	69,2	3	60	41	60,3	35	77,8
Grzyby	1	10	4	44,4	3	23,1	1	25	4	36,7	2	25	0	0	0	0	1	50	5	27,8	3	23,1	1	20	12	17,6	13	28,9

*respondenci mogli zaznaczyć maksymalnie trzy odpowiedzi

Źródło: opracowanie własne

Tabela 8. Częstość rozmów kolegów i koleżanek studentów PWSZ o substancjach psychoaktywnych

Nazwa instytutu	IE			IJO			IKF			IP			IT			IZ			Ogółem									
	K		M	K		M	K		M	K		M	K		M	K		M	K		M							
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%						
Częstotliwość	1	10	4	44,4	3	23,1	1	25	6	54,5	3	37,5	2	10,5	1	100	0	0	11	61,1	5	38,5	3	60	17	25	23	51,1
Czasami	4	40	4	44,4	4	30,1	0	0	3	27,3	5	62,5	6	31,6	0	0	2	100	7	38,9	3	23,1	1	20	22	32,4	17	37,8
Rzadko	2	20	0	0	1	7,7	1	25	1	9,1	0	0	5	26,3	0	0	0	0	0	0	2	15,4	1	20	11	16,2	2	4,4
Bardzo rzadko	3	30	1	11,1	4	30,1	1	25	1	9,1	0	0	4	21,1	0	0	0	0	0	0	3	23,1	0	0	15	22,1	2	4,4
Nigdy	0	0	0	0	1	7,7	1	25	0	0	0	0	2	10,5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	4,4	1	2,2

Źródło: opracowanie własne

Tabela 9. Częstość namawiania przez kolegów i koleżanki z innych środowisk studentów PWSZ do zażywania substancji psychoaktywnych

Nazwa instytutu	IE			IJO			IKF			IP			IT			IZ			Ogółem									
	K		M	K		M	K		M	K		M	K		M	K		M	K		M							
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%						
Częstotli- wość	2	20	1	11,1	1	7,7	1	25	1	9,1	0	0	2	10,5	1	100	0	0	6	33,3	3	23,1	2	40	9	13,2	11	24,4
Czasami	1	10	3	33,3	3	23,1	0	0	3	27,3	4	50	1	5,3	0	0	0	0	10	55,6	2	15,4	1	20	10	14,7	18	40
Rzadko	3	30	2	22,2	2	15,4	0	0	2	18,2	1	12,5	5	26,3	0	0	2	100	2	11,1	2	15,4	2	40	16	23,5	7	15,6
Bardzo rzadko	4	40	1	11,1	3	23,1	0	0	2	18,2	2	25	3	15,8	0	0	0	0	0	0	5	38,5	0	0	17	25	3	6,7
Nigdy	0	0	2	22,2	4	30,8	3	75	3	27,3	1	12,5	8	42,1	0	0	0	0	0	0	1	7,7	0	0	16	23,5	6	13,3

Źródło: opracowanie własne

ci Instytutu Zdrowia oraz Instytutu Pedagogicznego, co jest zrozumiałe, ponieważ oni podczas trwania studiów dużo się uczą na temat różnych substancji psychoaktywnych. Najczęściej studenci uważali, że dość dobrze znają się na substancjach psychoaktywnych. Taki poziom wiedzy określiło u siebie ponad 44% ankietowanych kobiet i mężczyzn.

Śladowa liczba respondentów wypowiedziała się, że raczej źle znają się na substancjach psychoaktywnych. Dość duża grupa respondentów (35,3% kobiet i 26,7% mężczyzn) nie potrafiła w żaden sposób ocenić swojej wiedzy.

Podsumowanie

Badania, które przeprowadzono wśród studentów PWSZ w Nowym Sączu, dostarczyły wielu nowych informacji o zachowaniach studentów w obliczu zagrożenia wynikającego z kontaktów z różnego rodzaju substancjami psychoaktywnymi. Niepokojący okazuje się fakt, że pewna grupa miała kontakt z narkotykami tzw. twardymi. Konieczne w świetle wyników badań wydają się działania o charakterze profilaktycznym, informujące studentów w poszczególnych instytutach o szkodliwości zażywania różnych substancji psychoaktywnych.

Po analizie wszystkich wyników badań można pokusić się o wyciągnięcie kilku kluczowych wniosków:

- Największą wiedzę na temat substancji psychoaktywnych mają studenci Instytutu Zdrowia i Instytutu Pedagogicznego. Wynika to z merytorycznej wiedzy zdobywanej na kierunkach, na których się uczą. Dzięki temu wiedzą oni więcej o substancjach psychoaktywnych niż studenci pozostałych instytutów.
- Najbardziej popularnym źródłem, z którego młodzież czerpie wiedzę o używkach okazał się internet (Tabela 4).
- Najbardziej popularnymi używkami wśród studentów i ich znajomych okazały się alkohol, tytoń i leki. Wynika to z łatwego dostępu do tych substancji.
- Jedynie ponad połowa studentów uczestniczyła kiedykolwiek w warsztatach, na których informowano o działaniu lub szkodliwości substancji psychoaktywnych.
- W trakcie rozmów studentów temat używek jest często poruszany, podobnie jak i częste bywa namawianie ich w różnych środowiskach do brania różnych substancji. Wynika to zapewne ze studenckiego trybu życia oraz towarzystwa, w jakim się obracają.
- Bardzo niepokojące są wyniki mówiące, że większość studentów oraz ich znajomi miała styczność z różnymi (także tymi najgroźniejszymi) substancjami psychoaktywnymi (Tabela 3 i 4). Dobrze by było na ten temat przeprowadzić bardziej szczegółowe badania.
- Niepokojące pozostaje też zjawisko czerpania wiedzy o substancjach psychoaktywnych z internetu, a nie od nauczycieli czy osób będących ekspertami w badanym obszarze.

Podsumowując wyniki badań, należy stwierdzić, że studenci PWSZ w Nowym Sączu oceniają swoją wiedzę o substancjach psychoaktywnych dość dobrze (Tabela 10). Jednak w świetle otrzymanych wyników badań trzeba zauważyć, że dużą pracę w badanym obszarze mają do zrobienia pracownicy naukowcy pracujący w uczelni. Władze uczelni mogłyby w większym stopniu organizować różne akcje informacyjne, na które zapraszano

Tabela 10. Samoocena poziomu wiedzy o substancjach psychoaktywnych

Nazwa instytutu	IE				IJO				IKF				IP				IT				IZ				Ogółem					
	K		M		K		M		K		M		K		M		K		M		K		M							
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%						
Bardzo dobra	2	20	2	22,2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	12,5	2	10,5	1	100	0	0	2	11,1	7	53,8	1	20	11	16,2	7	15,6
Dość dobra	4	40	2	22,2	6	46,2	2	50	6	54,5	5	62,5	8	42,1	0	0	0	0	2	100	7	38,9	4	30,1	4	80	30	44,1	20	44,4
Trudno powiedzieć	4	40	4	44,4	6	46,2	2	50	3	27,3	1	12,5	9	47,4	0	0	0	0	0	0	5	27,8	2	15,4	0	0	24	35,3	12	26,7
Raczej słaba	0	0	1	11,1	1	7,7	0	0	2	18,2	1	12,5	0	0	0	0	0	0	0	0	4	22,2	0	0	0	0	3	4,4	6	13,3
Zdecydowanie słaba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne

by specjalistów znających się na opisywanym problemie. W walce z każdą przeciwnością najważniejsza wydaje się profilaktyka, to na nią należy położyć duży nacisk.

Przeprowadzone badania dobrze by było powtórzyć za jakiś czas, jak też przeprowadzić je w podobnych uczelniach w Polsce, po to, aby dowiedzieć się, jak duży jest zakres zagrożenia substancjami psychoaktywnymi wśród studentów z różnych ośrodków. Taka wiedza mogłaby się przyczynić do skoordynowanych w ramach całego kraju działań zapobiegających zjawisku narkomanii, alkoholizmu, lekomanii i nikotynizmu wśród młodych ludzi.

Należałoby życzyć sobie, aby na ten cel znalazły się pieniądze, z których można by sfinansować wiele różnych projektów przeciwdziałających tym niekorzystnym praktykom. Prowadzone badania uzmysławiają niedosyt informacji o różnych uzależnieniach czerpanych wprost od młodych ludzi. Trzeba więc mieć nadzieję, że prezentowane wyniki badań nie będą w swoim obszarze dociekań ostatnimi, ale zainicjują dalsze prace przyczyniające się do ograniczenia kontaktów z substancjami psychoaktywnymi wśród studentów.

Zbigniew Ostrach

Autor jest doktorem nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki (specjalizacja: oligofrenopedagogika). Adiunktem w Katedrze Pedagogiki i Nauk Pomocniczych Wydziału Nauk Społecznych i Sztuki Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu. Autor i współautor ponad sześćdziesięciu publikacji w polskich i zagranicznych czasopismach naukowych oraz trzech książek: „Ochrona środowiska i edukacja ekologiczna” (2013), „Społeczno-ekonomiczne determinanty osiągnięć szkolnych uczniów w gminach wiejskich” (2014), „Praca przedszkola – wybrane zagadnienia teoretyczne, praktyczne i organizacyjne” (2016)

Michał Łukasik

Autor jest absolwentem Państwowej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu. Jego zainteresowania naukowe koncentrują się wokół kryminologii i resocjalizacji. W przyszłej pracy w służbach mundurowych planuje się profesjonalnie zająć walką z nielegalnym handlem substancjami psychoaktywnymi, ich produkcją i konfekcjonowaniem. Prowadzi spotkania z młodzieżą i dziećmi na temat szkodliwości zażywania środków psychoaktywnych

Streszczenie

Na studiujących młodych ludzi czyha wiele zagrożeń. Jednym z poważniejszych z nich jest zagrożenie dotyczące używania różnego rodzaju substancji psychoaktywnych. Ta sytuacja wymaga nieustannego monitorowania stanu świadomości studentów na temat znajomości różnych substancji psychoaktywnych. Prezentowane badania są próbą sprawdzenia, jak owa problematyka przedstawia się w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Nowym Sączu (obecnie Akademia Nauk Stosowanych). Na ich podstawie nie da się jednoznacznie określić, czy poziom znajomości tematyki zagrożeń substancjami psychoaktywnymi wśród studentów jest zadowalający. Na pewno pozostaje za mały w stosunku do potencjalnych szkodliwości, z którymi w tym obszarze mogą się zetknąć młodzi ludzie. Należałoby dołożyć wszelkich starań, by używanie substancji psychoaktywnych wśród studentów nie stało się modą lub powinnością.

Słowa kluczowe: uzależnienia, używki, substancje psychoaktywne, zagrożenia

The Selected Psychoactive Substances in the Perception of the Academy of Applied Sciences in Nowy Sącz

Abstract

Students face numerous threats and dangers. One of the more significant threats is the danger related to consuming various psychoactive substances. This situation merits constantly monitoring the awareness of students regarding various psychoactive substances. The presented studies constitute an attempt at inspecting how this issue develops in the State Higher Vocational School in Nowy Sącz. Determining unequivocally whether the level of awareness of the issue of psychoactive substances' threat among the students of the State Higher Vocational School in Nowy Sącz is adequate on the base of these studies is impossible. Certainly this level of awareness is too low in relation to the possible sources of harm students can come into contact in this field. Thus all efforts must be made to ensure that consumption of psychoactive substances among the students will not become a fad or an obligation.

Keywords: addictions, drugs, psychoactive substances, threats

Bibliografia

- Backes, M. (2015). *Marihuana i medycyna. Praktyczny przewodnik po świecie medycznej marihuany*. Miękinia: Wydawnictwo Purana.
- Bulanda, M., Szostek, S. (2020). *Podstawy mikrobiologii i epidemiologii szpitalnej*. Warszawa: Wydawnictwo PZWL Wydawnictwo Lekarskie.
- Carr, A. (2021). *Prosta metoda jak skutecznie rzucić palenie*. Warszawa: Wydawnictwo Betters.
- Cierpiąłkowska, L., Ziarko, M. (2000). *Alkoholizm–przyczyny–leczenie–profilaktyka*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Connolly, S. (2003). *Warto wiedzieć... Amfetamina*. Warszawa: Wydawnictwo Visioner.
- Derwich-Nowak, A. (2010). *Patologiczny hazard. Poradnik dla osób grających niebezpiecznie, zagrożonych schorzeniem, ich rodzin oraz terapeutów*. Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Etter, J.F. (2014). *Cała prawda o e-papierosach*. Poznań: Wydawnictwo FILIA.
- Hoffman, B. (2014). *Narkotyki w kulturze młodzieżowej*. Kraków: Wydawnictwo Impuls.
- Jarema, M. (2018). *Uzależnienia i substancje psychoaktywne w praktyce lekarza POZ*. Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL.
- Koper, S. (2013). *Alkohol i muzy. Wódka w życiu polskich artystów*. Warszawa: Wydawnictwo Czerwone i Czarne.
- Kopyra, T. (2016). *Piwo. Wszystko, co musisz wiedzieć, żeby nie wyjść na głupka*. Kraków: Wydawnictwo Znak Literanova.
- Macy, B. (2019). *Lekomani. Jak koncerny farmaceutyczne i lekarze potrafią uzależnić pacjentów od leków*. Wydawnictwo Bez Fikcji.
- Miller, W.R., Forcehimes, A.A., Zweben, A. (2014). *Terapia uzależnień Podręcznik dla profesjonalistów*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Robinson, J. (2013). *Kurs wiedzy o winie*. Warszawa: Wydawnictwo IVV Media.
- Samochowicz, J., Rogoziński, D., Hajduk, A., Skrzypińska, A., Arentowicz, A. *Diagnostyka, mechanizm uzależnienia i metody leczenia uzależnienia od nikotyny*. Alkoholizm i Narkomania, t. 14, nr 3, s. 323–340.
- Woronowicz, B.T. (1998). *Alkoholizm jest chorobą*. Warszawa: Wydawnictwo Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- Woronowicz, B.T. (2009). *Uzależnienia: geneza, terapia, powrót do zdrowia*. Poznań: Wydawnictwo Edukacyjne PARPAMEDIA.
- Zalewski, A. (2018). *A PILL FOR EVERY ILL, czyli dlaczego staliśmy się pokoleniem lekomanów*. Rzeszowskie studia socjologiczne.
- Zimny, J. (2016). *Praworządność w dobie XXI wieku*. Stalowa Wola: Wydawnictwo Katedra Pedagogiki Katolickiej KUL.